

TÓTH ALEXANDRA

Tanítóképzés

MA, 1. félév

Selye János Egyetem

Témavezető:Mgr. Vojtech Istók, PhD.
adjunktus, SK SJE**A NYELVI ELŐÍTÉLETESSÉG VIZSGÁLATA LEENDŐ ÓVODAPEDAGÓGUSOK KÖRÉBEN****Kulcsszavak:** szociolingvisztika; nyelvi attitűd; nyelvi előítéleteesség; nyelvi ideológiák; nyelvi tolerancia

A dolgozat leendő óvodapedagógusok nyelvi előítéleteességének kvantitatív szempontú elemzése: olyan nyelviattitűd-vizsgálat, melyre kérdőíves felmérés formájában került sor a Selye János Egyetem óvodapedagógia szakos hallgatóinak körében.

A munka első része (1–4. fejezet) a téma elméleti háttérét mutatja be; a második, empirikus rész (5–6. fejezet) pedig a kérdőíves vizsgálat eredményeit elemzi három független változó (1. életkor, 2. korábbi tapasztalat, 3. évfolyam) alapján.

Az első fejezet a szubtraktív (felcserélő) és preskriptív (előíró), valamint az additív (hozzáadó) és deskriptív (leíró) nyelvszemlélet közötti különbségekkel foglalkozik. A második fejezet a nyelvi (nyelvváltozatbeli) diszkrimináció fogalmát ismerteti, majd kitér annak pedagógiai értékelésben való megjelenésére is. A fejezet további részei a nyelvi előítéleteesség (káros) hatásaira hívják fel a figyelmet. A harmadik fejezet a nyelvi ideológiák szűkebb és tágabb értelmezése mellett a legfontosabb nyelvhelyességi ideológiák rövid jellemzésére vállalkozik Lanstyák István munkái (2009, 2011, 2017, 2023) alapján.

A dolgozat empirikus része az óvodapedagógia szakos hallgatók körében végzett kutatás eredményeit elemzi (N=89). Olyan kérdésekre keresi a választ, mint pl. az, hogy milyen mértékben veszik figyelembe a hallgatók a beszédhelyzetet a gyermekek nyelvhasználatának a „javítása” során; mely kifejezéseket tartják „legzavaróbb”-nak; vagy hogy milyen nyelvi ideológiák befolyásolják a nyelvi attitűdjüket. A felmérésből kiderült, hogy a kitöltők a vártnál (vö. Jánk 2018, Lőrincz-Istók-Baka 2022) toleránsabb hozzáállást mutatnak az óvodás gyermekek beszédében megjelenő nem köznyelvi formákkal szemben. A standard forma elvárása és a beszédhelyzet figyelembe vétele nélküli javítgatás az idősebb egyetemistáknál (30+), a 3. évfolyam hallgatóinál és a korábbi tanulmányaik során nyelvileg megbélyegzett hallgatóknál mutatható ki a leginkább. A legzavaróbbnak tartott nyelvi formának a suksükölés és a töltelékszavak használata bizonyult.

A „negatív” nyelvi ideológiák közül a nyelvi standardizmus és a hozzá kapcsolódó nyelvi ideológiák voltak a leginkább tetten érhetők; s ritkán ugyan, de az egyén tulajdonságait (erkölcsi vagy műveltségi szintjét, értelmi vagy nyelvi képességét) a nyelvhasználat alapján negatívan megítélő nyelvi ideológiák (nyelvi kompetencionizmus, nyelvi doktrizmus, nyelvi moralizmus, nyelvi mentalizmus) is jelentek meg a mintában.